

Prva moderna geografska karta dubrovačkog područja

Dr. prof. Žarko Muljačić, Zadar

Već je davno uočeno da u starije doba postoji za dubrovačko područje vrlo malo kartografskog materijala. I one rijetke karte što postoje ne mogu nas zadovoljiti, jer je lik ovog kraja na njima teško prepoznati, toliko je daleko od činjeničnog stanja. O tome su dosad pisali dr. Ilija Sindik u svojoj radnji »Dubrovačka republika na kartama XVII. vijeka« (izašlo u Rešetarovu zborniku, Dubrovnik 1931.) i kap. V. Ivčević u članku »Plovidbene karte na starim dubrovačkim brodovima«, koji je nedavno tiskan u časopisu »Naše more« (br. 3, 1956., str. 218—219).

Gledajući kako izgleda dubrovačko područje na starijim kartama talijanskog i francuskog izdanja, koje se čuvaju u Pomorskom muzeju u Dubrovniku, i na onima, kojih reprodukcije objavljuje dr. I. Sindik, mi se danas čudom čudimo. I bez neke detaljne usporedbe s modernijim kartama odmah zapažamo, kako su dubrovački otoci, poluotok Pelješac i obalna linija kopna često tako nakazno izobličeni, da se jedva raspoznavaju. Posebno je pitanje kako je jadno prikazano na tim kartama zaleđe Dubrovnika, a da i ne govorimo o središnjem dijelu Balkanskog poluotoka, ukoliko je on uopće prikazan. Po svemu se čini, da su crtači ovih karata obrađivali dubrovačko područje gotovo napamet služeći se samo rijetkim, neprovjerenim i nepouzdanim podacima [Na pr., stari kartograf hoće da smjesti Slano između Stona i Dubrovnika i u tu svrhu ne raspolaze daljinama u kilometrima, a još manje podacima o geografskoj dužini i širini, ali zna, na pr. da se Slano nalazi južnije (što je geografski vrlo neodređeno) od Stona za toliko i toliko sati hoda (ova je mjera, kako se zna, vrlo arbitrarna), da se od Dubrovnika ide u Slano prema Sjeveru i da u tom smjeru treba toliko i toliko sati hoda, da je širina dubrovačkog obalnog pojasa otprilike toliko i toliko milja, da se nasuprot Slanoga nalazi otok Šipan i sl. Suvišno je reći, da će na osnovu ovakovih podataka svaki kartograf drugačije smjestiti Slano]. Naročito bolna točka svih starih karata strane provenijencije jesu imena naseljenih mjesta, brda i otoka. Stranci su ove toponime svijesno ili nesvijesno iznakaživali, prevodili na strani jezik

ili ih dovodili u vezu s toponimima iz antike, stvarnim i izmišljenim, što je često bilo potpuno promašeno (manija, da se pronalaze ne samo grčki i rimski, nego i fenički nazivi protegla se i u 19. st.).

Čovjek se pita zašto su i relativno mlađe karte s kraja 18. st. nesavršene. Ne će biti uzrok samo tehnička nesavršenost instrumenata. U to doba imamo velik broj odličnih karata evropskih zemalja, kojima se ne može mnogo prigovoriti, a ipak često je na karti koja prikazuje zemlje oko Jadranskog mora talijanski i austrijski dio prikazan neuporedivo vjernije od naših krajeva. Razlozi, prema tome, ne će biti čisto geodetske naravi. Konkretno, u dubrovačkom slučaju, bit će tome doprinijelo i nepovjerenje prema stranim državama. Isto tako kao što se dubrovačka vlada namjerno nije brinula za izgradnju modernih putova, koji bi u slučaju rata evropskih sila i Turske dubrovačko područje lakše izložili invaziji s mora, ona se nije ni mogla, a zbog sigurnosti Turske ni smjela upustiti u neku ozbiljniju inicijativu kartografske naravi. Terenski rad, koji je u takvom poslu neophodan, ne može, naime, ostati sakriven. Zaključak koji nam se nameće iz ovog razmatranja sam od sebe jest: Dubrovčani će pustiti, da njihovi podanici ili stranci prave karte dubrovačkog područja i okolnih zemalja u doba, kad je Turska slaba i kad im ona to ne može zamjeriti. To će biti u doba kriza oko 1699., 1719. i 1737. Karte, koje Dubrovčani prave u to doba služe ne samo njima, nego su i sredstvo za iznudiavanje usluga sa strane Austrije, dok ova pobjeđuje.

Krajem 18. st. situacija je ponešto izmijenjena, jer se na suprotnim obalama Jadrana nalaze neprijateljske vojske: austrijska, koja je zaposjela bivše mletačke posjede u Dalmaciji do Neretve i Boki Kotorskoj (t. zv. »Albania veneta«) i francuska, koja je zaposjela gotovo cijelu kopnenu Italiju. Dubrovački zaštitnik Turska u to doba budno pazi na svaku eventualnost. Turske divizije pokrivaju cijelu dubrovačku granicu pripravne da spriječe svako neprijateljsko iskrcavanje. Tko zna bit dubrovačko-turskih odnosa shvatit će, da je prirodno što Dubrovačka republika nije mogla u ovo doba biti inicijator izrade jedne moderne

topografske karte dubrovačkog područja. To je mogla biti samo Austrija. Budući da je Dubrovnik trebao austrijsko prijateljstvo u želji da očuva svoj integritet i poredak, razumljivo je, da Dubrovnik nije mogao odbaciti austrijski prijedlog, da jedna stručna misija izvrši premjeravanja i triangulaciju na terenu Dubrovačke republike, o čemu niže. Ovo osobito zbog toga, što se s austrijske strane u početku obećavalo, da se ne će praviti karta Dubrovačke republike, nego samo austrijskih posjeda u bivšoj mletačkoj Dalmaciji i Boki. Istini za volju treba priznati i to, da se Dubrovnik bojao austrijske okupacije nešto manje nego francuske, pa je Vlada teška srca izašla ususret austrijskim željama. Pri tome joj je dobro došao otpor lokalnih turskih vlasti u Hercegovini, koje su na vijest da austrijski oficiri vrše mjerenja na vrhuncima uz hercegovačku među organizirale nekoliko ispada i unekoliko omele sam rad.

Analiza geneze ovog pokušaja, o kome se sačuvala dokumentacija u Državnom arhivu u Dubrovniku, pomoći će nam da sagledamo ne samo geodetske nego i političke činioce, koji su onemogućavali izradu vjernih karata. Mislim, da nije potrebno posebno dokazivati, da je nemoguće napraviti pouzdanu kartu Dubrovačke republike bez mjerenja na hercegovačkom teritoriju.

Prije toga, evo par podataka o dubrovačkim crtačima karata i planova u toku 17. i 18. stoljeća. Za njih srdačno zahvaljujem prof. Z. Šundrici, arhivistu Državnog arhiva u Dubrovniku.

U Senatu je 13. X. 1698. odgođeno slanje geografske karte susjednih zemalja (»horum confinium«) u Beč. (Cons. rog. 136, 18).

U istom vijeću odbačen je 9. III. 1700. prijedlog da se Mihui Allegrettiju, državnom tajniku, isplati honorar za neke prijepise i za poznatu izradu karte (»pro nota delineatione geographica«). (Isto, 198).

U istom vijeću propao je 18. IV. 1700. prijedlog, da se »poznata geografska karta« pošalje posredstvom Ivana Lukše Gučetića paši. (Isto, str. 218 b). Konačno je, 26. IV. 1700 odlučeno, da se ipak nagradi spomenuti Allegretti. (Isto, str. 223 b—224).

Par decenija kasnije, 1737. god., kad se činilo, da će Austrija izbaciti Tursku iz cijelog sjeverozapadnog dijela Balkana, Dubrovčani su se požurili, da u slučaju austrijske pobjede dobiju i oni dio. Bacili su oko na obližnji dio Hercegovine te su se u tom smislu dopisivali s Bečom. Dubrovački pouzdanik u Beču liječnik i diplomat Petar Bianchi (v. o njemu Enciklopedija Jugoslavije I, 493) tražio je od svoje Vlade da mu se pošalje mapa tih krajeva (u pismu od 1. V. 1737., Isprave i akti 18. st., 958). Senat mu je odgovorio 23. V. ovako: »Ovdje ne postoje štampane karte, a niti ima mnogo ljudi, koji se time bave. Ipak Vam se šalje jedna karta, do koje se moglo doći i na kojoj je skicirano, što Vam je potrebno znati. Kako ste Vi osobno putovali po tim krajevima, znat ćete po onom što ste vidjeli nadoknaditi ono, što na toj karti nedostaje«. (Lit. ponentis 54, 250—250 b). U tekstu, koji je dodan uz kartu, što je poslana u Beč i od koje, nažalost, nije ostala kopija, veli se: »Dužina naše države od Oštrog rta do Rta Lovište, kako se računa, iznosi 120 milja. Nije dodano mjerilo, jer nismo sasvim sigurni, da se kod preračunavanja uvijek točno i pravilno postupalo, budući da se je radilo većinom po opisu, a ne na licu mjesta« (Isto, str. 257 b., podvukao dr. Ž. M. Original glasi

»Essendosi lavorato in buona parte sulla relazione e non sul luogo«. Izraz »sulla relazione« može značiti i »po odnosu«, t. j. preračunavale su se daljine u satima u daljine u miljama).

Nešto kasnije je datirana karta, koju je izradio Miho Pešić. Ova rukopisna karta, koja se čuva u Državnom arhivu u Dubrovniku, prikazuje teritorijalnu podjelu Republike i dosta je dobro rađena u nekim pojedinostima. Na njoj stoji, da ju Miho Pešić izradio 1746. godine.

U Dubrovniku je u toku 18. st. uvijek bilo crtača planova pojedinih kuća (tlorisa) ili imanja. Dokumenti takve vrsti mnogo su trebali u praktične svrhe (prigodom ostavinskih parnica i sl.). Za 1790. imamo i imena dvojice takvih crtača. U doba procesa između obitelji Basiljevića i Sorkočevića u vezi nekih posjeda na Pelješcu (Trpanj, Vrućica i Oskorušno) Luka Drobac i Jako Betondić izjavili su pred sucima »od kriminala«, da su po njihovoj naredbi napravili nacrt tih imanja. Ta je karta precrtana u knjigu zapisnika tog suda (Lamenta del Criminale, sv. 194., str. 141 i 167).

Ali, uvjeti za izradu jedne suvremenije geografske karte dubrovačkog područja sazreli su tek početkom 19. stoljeća. O tome ima mnogo dokumenata u Arhivu Dubrovačke republike, pa ih po redu iznosimo.

26. IX. 1803. pisao je dubrovački poklisar u Beču D' Ayala Vladi, da ga je pozvao k sebi austrijski ministar vanjskih poslova Kobenzel i saopćio mu carevu želju, da se naprave nove točne karte Istre, Dalmacije i Boke. Ujedno ga je zamolio za dopuštenje, da austrijski geometri trianguliraju i na teritoriju Dubrovačke republike uz pomoć seljaka, a Austrija će to sve platiti. Kobenzel mu je dao »carsku riječ«, da Austrija ne misli praviti geografsku kartu Republike. D' Ayala je izrazio spremnost svoje Vlade, da izade carskim željama ususret te je u tome smislu zatražio od Senata direktive. (Isprave i akti 19. st., 587/2).

Senat je o tome rješavao u listopadu i. g., pa je dan načelni pristanak i odlučeno, da se piše i bosanskom paši, kad austrijski oficiri stignu. (Cons. rog. 210, V, 88 b). D' Ayali je 29. X. pisano da je Senat pristao, da austrijski geometri prolaze dubrovačkim teritorijem i čine sve što treba za izradu odnosno korekture geografskih karata Dalmacije i Boke (Isprave i akti 19. st., 589, br. 144).

D' Ayala je 21. XI. izvijestio, da je odgovorio u smislu gornje upute u vezi triangulacije. Kao dobar diplomat nije propustio da iskoristi ovu dubrovačku uslugu, da »gurne« neke dubrovačke zahtjeve, koje je Beč morao riješiti, ali je odugovlačio (587/2).

Cijela je stvar s triangulacijom nešto zapela, jer je D' Ayala početkom 1804. god. smijenjen, a novi dubrovački otpravnik Johann Baptist von Puthon imao je pune ruke posla; dok se uveo u novu dužnost i prikazao akreditive. Konačno je primljen od Kobenzela. Ovaj mu je izrazio zahvalnost svoje vlade za srdačan prijem austrijskih geodeta u Dubrovniku (588, pismo od 9. VI.).

Međutim, cijela stvar nije bila tako ružičasta, kako se u Beču mislilo. Austrijski oficiri Catinelli, Geppert i Sponville bili su doduše lijepo primljeni, ali su vrlo brzo naišli i na mnoge zapreke. Pogledajmo sada kako su se stvari razvijale.

Generalštapski poručnik Catinelli poslao je dubrovačkoj Vladi odmah po dolasku u Dubrovnik 23. IV. 1804. dopis, u kome se obrazlaže svrha dolaska triju geodeta.

On tu među ostalim piše: »U svrhu trigonometričkog spajanja Albanije (t. j. Boke, op. Ž. M.) i Dalmacije treba izmjeriti, na nekom obližnjem, uglavnom ravnom terenu dužine oko 3 talijanske milje, bazu. Treba obilježiti točke, koje će služiti za triangulaciju, i konačno, treba odrediti njihovu međusobnu udaljenost, iza kako su se izračunavali kutovi. Vele, da teren kakav treba za bazu postoji u blizini Konavala. Ja ću poći tamo s moja dva druga 25. travnja ujutro. Proći ćemo kroz Cavtat i bez zastavljanja nastaviti za Konavle gdje ćemo izmjeriti bazu. Istodobno izabrat ćemo spomenute točke. Moji drugovi izvršit će ovaj dio našeg zaduženja te će se odatle kretati prema objema austrijskim granicama izabirući i označujući potrebne točke i na kopnu i na otocima Prejane Republike. Na brdima će ove točke biti obilježene kamenjem, naslaganim u obliku piramide... ili ćemo se poslužiti već od prije postojećim znacima, kao što su križevi, crkvice i t. d. Potpisani će izmjeriti kutove glavnih trokuta. On će se služiti t. zv. teodolitom... Uvjet za izvršenje triangulacije jest potpuna sigurnost sa strane pučanstva. Ako se seljacima razjasni cilj našeg rada, vjerovatno nas ne će sprečavati, u protivnom slučaju sigurno bi nam ometali posao. Samo ako nas mjesne vlasti pomognu, bit ćemo u stanju da smognemo sredstva za prijenos naših instrumenata i da dobijemo konje i lađe, koji su nam nužni i što ćemo u dogovoru s njima platiti. Kako nitko od nas ne govori »ilirski«, prijeko nam je potrebna jedna osoba kao tumač i u neku ruku i kao vodič. U ovim točkama trebamo pomoć Prejane Republike. Od pretpostavljenih sam primio izričiti nalog, da saopćim dubrovačkim vlastima sve što namjeravamo raditi... Sve će biti obavljeno u najvećoj brzini i precizno...«

Senat je idućeg dana 24. IV. 1804. o tome raspravljao. Bio je iznesen prijedlog, da im se dopusti da počnu s radom, ali nije dobio većinu. Konačno je riješeno, da im se saopći preko Malog vijeća, kako bi ih Vlada drage volje i svesrdno pomogla i stavila im na raspolaganje kao pomoćnu radnu snagu i svoje podanike, ali da se susjedni »barbarski« narod (misli se na Turke, op. Ž. M.) uzbunio na vijest o njihovu dolasku. Stoga je Vlada pisala bosanskom paši, a njih moli, da pričekaju i ne počinju, dok ne stigne odgovor iz Bosne (Cons. rog. 210, VI., 42).

Vlada je doista pisala bosanskom paši dan ranije 23. IV. Nota je glasila ovako: »Jučer su k nama došla tri njemačka oficira, koje je poslao njihov vladar, uz prethodno odobrenje našega ministra u Beču. Oni će izraditi samo kartu austrijske Dalmacije i Albanije, i od toga će biti izuzeta naša država, a sve će radnje s tim u vezi biti izvedene u prijateljskom duhu. Mi smo obaviješteni o tome sa strane samog cara i dobrovoljno smo pristali, da oni mogu doći amo i ostati ovdje sve do izvršenja zadatka, koji im je povjeren. Međutim, jasno nam je poznata i dužnost, koju imamo prema Vašoj Visosti, da je o svakoj stvari, koja je vrijedna Vašeg znanja, informiramo. To nas obavezuje, da Vam stavimo do znanja pojavu ovih oficira i predmet njihovih zadataka. Neka Vaša Visost primi ovaj čin naše revnosti kao svjedočanstvo lojalne i stalne privrženosti, koju iskazuje uvijek ova Republika prema uzvišenoj Porti... (Acta Turcarum B 15/104).

Turski odgovor nisam mogao pronaći.

Austrijski su oficiri isprva poslušali, ali su kasnije ipak htjeli pošto otpočeti s radom. Catinelli je 29.

IV. 1804. uputio Vladi dopis (Državni arhiv u Dubrovniku, Isprave i akti 19. st., nesređeno gradivo) u kome veli: »Naš rad će po svoj prilici naići na nešto, što će ga usporiti pa je stoga nužno, da otpočnemo što prije i ne čekajući na odgovor bosanskog paše. On ne može, a da ne respektira tri oficira, pripadnika jedne države, koja bi mogla, u slučaju nekoga prepada, od njega tražiti najstrožu zadovoljštinu. Mi ćemo izbjegavati, koliko nam god bude moguće, svaki sukob i ne ćemo se približavati turskoj granici. Mi ne smijemo gledati na neriješeno pitanje sigurnosti kao na zapreku u našem poslu, već kao na nepriliku, koja je neminovno s njim u vezi, 30. IV. ili najkasnije početkom svibnja željeli bismo se okoristiti Vašim dopuštenjem i krenuti za Konavle...«

Senat se na ovo začudio* 30. IV. odlučeno je, da se oficirima izrazi čuđenje, što su, eto, tako brzo promijenili svoje mišljenje, a bili su obećali, da će čekati povratak kurira, koga je vlada na brzinu bila poslala bosanskom paši, i o čemu su oni bili iscrpno obaviješteni i zamoljeni da za tri ili četiri dana odgode svoj put (Cons. rog. 210. VII., 43 b).

Catinelli je tada 7. svibnja uputio Vladi treći dopis (također u nesređenom gradivu, na koje me upozorio Z. Šundrica, na čemu mu zahvaljujem). On je, rezimirajući cijelo svoje dopisivanje s Vladom, rekao u vezi zadnjeg odgovora: »Na notu od 29. IV. Vaše su se Visosti udostojale odgovoriti ponovno, da je želja Dubrovačke države, da još čekamo. Rekao sam da ćemo pričekati i čekali smo sve do danas, a to je sigurno više nego što smo smjeli počekati. Moram ponoviti ono što već rekoah u vezi s našom sigurnosti: Ona ne može i ne smije ometati naše operacije. Ja sam iskren i lojalan vojnik i tako se i izražavam. Mnogošta mi nije jasno, ali mi je jasno, da je Dubrovnik pristao na plan c. i k. Dvora, da se na njegovu teritoriju izvrše geometrijske radnje, koje će spojiti Albaniju s Dalmacijom. Zapovijedi, koje smo primili, baziraju se na tom sigurnom fakti, i ne mogu zamisliti, da se sada javljaju neke zapreke, koje ne bi bile postojale u času, kad je carska vlada postavila svoj zahtjev. Naša dužnost je, da otpočnemo ne časeći časa s našim radom ili da isto tako brzo napustimo teritorij Republike. Vaše Visosti će nam milostivo i brzo izvoljeti dati pismeni odgovor, po kome ćemo odlučiti da li da uradimo prvo ili drugo.«

Ovaj odlučan ton djelovao je na Senat, pa je 8. svibnja odlučeno da im se javi, kako on nema ništa protiv toga, da oni otpočnu s radom. Pomoći će im koliko može, ali oni moraju shvatiti, da rade na vlastit rizik i bilo bi nezgodno, da se desi neki incidenat, koji Senat nije u moći da spriječi, a bio bi neugodan i za njih, i za dubrovačku vladu. Istog je dana zaključeno u Senatu, da austrijske oficire prate i budu im pri ruci na teritoriju Republike tri civilne i tri vojne osobe. Osim ovih nijedan dubrovački podanik ne smije raditi za Austrijance. (Cons. rog. 210, VII., 51).

Čini se, da je do ove promjene u odnosu Dubrovnika prema Austrijancima došlo zbog pisanja milanskog lista u francuskoj službi »Corriere Milanese«. Tu je, u broju 43. od 28. V. 1804. izašla vijest, da se saznaje, kako se prave ozbiljni planovi o proširenju austrijske vlasti na jedan dio dubrovačkog teritorija. U br. 46. od 7. VI. donesena je vijest iz Beča, datirana sa 16. V., prema kojoj se već vode pregovori, da se cijela Republika stavi pod zaštitu Austri-

je i kako neki rukovodeći ljudi u Dubrovniku traže čak i priključenje Republike austrijskim zemljama. U br. 47. od 11. VI. nastavlja se ovaj rat živaca. Tu se veli, kako »u današnjim prilikama« mnoge male države osjećaju potrebu, da se spoje s nekom od velikih sila, pa zato, valjda, i Dubrovnik želi pod Austriju. Dubrovačka je diplomacija protestirala u Milanu zbog tog neodgovornog pisanja kod potpredsjednika Cisalpinske republike, pa je novinar, koji je te vijesti prenio, dao izjavu, da ih je nekritički preuzeo iz francuskih i njemačkih novina. Međutim, stvar ipak nije bila tako nedužna, jer je dubrovačka Vlada saznala, da je Bokelj Luka Valeri, austrijski podanik, sastavio i predao bečkom dvoru promemoar iz koga se vidi, kako bi bilo vrlo korisno za cjelovitost i obranu austrijskih posjeda na jadranskoj obali, kad bi se okupirala Dubrovačka republika, i da je taj spis povoljno primljen. Kako je Valeri bio pobočnik austrijskog komandanta u Dalmaciji i Boki generala Bradyja i kako je već 1799. intrigirao protiv Republike u doba Konavoske bune, to se Senat ozbiljno zabrinuo i zatražio pomoć u Parizu. (J. Radonić, Dubrovačka akta i povelje V., Beograd 1951., 659).

Nije ni čudo, da je, u ovakvoj atmosferi, Senat zaključio 11. VII. 1804., da se uklone »znakovi«, koje su njemački oficiri ostavili po raznim dijelovima republike, čim ovi stignu u Boku. (Cons. rog. 210, VII, 70 b).

Konačno je 3. IX. 1804. odlučeno, da se umoli J. B. Puthon neka kupi tri zlatne sablje s troškom od 100 cekina i da ih daruje u ime Republike trojici oficira. Ujedno se Vlada njima zahvalila (Cons. rog. 210, VII, 89).

Iz pisma, koje je Vlada poslala Puthonu 24. rujna, vidi se, da su oficiri radili do kolovoza i da su na odlasku, iz jednog mjesta u Republici, poslali Vladi topografsku kartu Republike, pa im zato Senat daruje po zlatnu sablju (Isprave i akti 19. st., 589, 153).

Sačuvano je pismo ovih oficira Dubrovačkoj vladi, datirano u Stonu 25. VIII. 1804., kojim šalju Vladi kartu Republike i zahvaljuju se na pažnji (Isprave i akti 19. st., 278).

Kako je ovo pismo veoma značajno i za metodu kartiranja, koja se u njemu detaljno i znalčki opisuje, i za ono što su Austrijanci između redaka punih diplomatske kurtoazije spočitavali Dubrovčanima, donosim ga u prijevodu. Ono glasi: »Ekscelencije!

Topografska karta teritorija Dubrovačke republike, koju nam je čast prikazati Vašim Ekscelencijama, samo je neznatan dar, kojim se tek djelomično odužujemo za zaštitu, koja nam je bila ukazana, za vrijeme našeg boravka na teritoriju Republike. On zacijelo nije srazmjernan ni onome što Vama dugujemo, ni onome što bismo Vam bili željeli dati, a ipak, on odgovara našim snagama, koje su slabe, usporedi li ih se s Vašom ljužnostni, tako da ne mogu dati nešto što bi dalo ravnotežu. Mi stoga svo naše pouzdanje polažemo u Vas, kako biste Vi, kad upoznate naše želje, barem djelomice nadoknadili ono, što htjedismo, a ne postigosmo, i što karti nedostaje. Gosp. prvi poručnik Geppert, koji je imao sreću da se posebno pozabavi unošenjem postignutih podataka u spomenutu kartu, nije bio u stanju nažalost, da ucrtava meridijane i paralele, jer mu nije bila poznata geografska širina i geografska dužina ni za jedno važnije mjesto. Ovaj nedostatak moći će, nadamo se, s vremenom biti uklonjen, dapače, mogao bi biti odmah uklonjen, ukoliko odgovara istini vijest, da je

slavni otac Bošković izračunao dužinu i širinu, na kojoj leži Dubrovnik. Analitičke formule, po sistemu gosp. de Lambrè, dale bi, u takvom slučaju, vrlo precizne podatke za sve trigonometrijski obrađene točke.

Ne sumnjamo, da će predstavnik Republike u Konavlima biti Vas već izvjestio, kako su znakovi, od nas postavljeni na granici Dubrovačke države prema austrijskoj Albaniji (t. j. Boki, op. Ž. M.) bili razvaljeni. Glavni cilj naše misije bio je uspostavljanje trigonometrijske mreže uzduž Republike, koja bi se vezivala za onu u austrijskoj Albaniji i, s druge strane, s onom, koja se upravo sada izgrađuje u Dalmaciji. Svakome je jasno, da znakovi moraju ostati na brdima, i nakon što su oni, koji su ih postavili, otputovali iz Republike. Stoga je ovaj nepredviđeni događaj skoro upropastio ono što smo teškom mukom i neizrecivim naporima bili postigli. No ipak, iako teškom mukom, doskočili smo i tom jadu«. Slijede uobičajene klauzule uljudnosti i potpisi triju carskih poručnika.

Puthon je 17. X. odgovorio Vladi, da je pohvalna njena darežljivost, prema oficirima, koji su snimili kartu austrijske i dubrovačke Dalmacije (»Dalmazia Austriaca e Ragusea«). Puthon je pisao Vladi još i 24. XII. 1804., da su oficiri Catinelli, Geppert i Sponville primili sablje i da zahvaljuju. (Isprave i akti 19. st., 588).

Time je ova cijela stvar zaključena.

Vjerojatno je, da je ova topografska karta ona, koju Senat nije htio dati francuskom konzulu 1806. kad ju je ovaj tražio za potrebe francuske vojske, koja se kretala prema jugu.

Ostaje otvoreno pitanje, da li je kao plod ovih radova izašla u Beču za javnost neka geografska karta Dubrovačke republike, ili je austrijski generalštab dobivene kartografske podatke i karte zadržao isključivo za sebe.

U poznatoj bibliografiji spisa u vezi s Dalmacijom i Crnom Gorom, koju je 1855. objavio u Zagrebu bibliotekar čuvene mletačke knjižnice Marciane G. Valentinelli, nalaze se i podaci o većem broju geografskih karata austrijskog izdanja, na kojima je prikazana cijela Dalmacija. No ni za jedan od njih se ne veli, da su je izradili spomenuti vojni mjernici Catinelli, Geppert i Sponville. Kako se do većine tih karata teško kod nas može doći i kako neke nisu ni datirane, teško je reći, da li se neki od izdavača barem i djelomice poslužio rezultatima gorespomenutog rada.

Vjerojatno je da je neke podatke upotrebio austrijski direktor pošta Johann Nepomuk Cratay, koji je od jeseni 1804. organizirao stalan hod austrijske pošte iz Dalmacije u Boku preko dubrovačkog teritorija, uz pristanak dubrovačkih vlasti. On je izdao kartu, na kojoj su označeni poštanski putovi i mjesta gdje postoji pošta. Tu kartu pod nazivom »Neue Postkarte von Koenigreich Dalmatien, Albanien und der Republik Ragusa, Wien 1803., im Verlage bei Ph. J. Schalbacher« spominje Valentinelli pod br. 194., s napomenom, da je karta izašla u dva lista. Slična je, ako ne i ista, karta, koja se čuva u zadarskoj Naučnoj biblioteci pod br. 23766/I D 18. Ona se zove »Neueste Carte von Dalmatien in 2 Blaetter. In Wienn bei Artaria et comp.«. I tu su nacrtani t. zv. »poštohodi« i pošte, a naznačene su i godine, kad je pojedini put osposobljen za kolni promet. Pošta dolazi u Dalmaciju kopnenim putem preko Like. Od Gračaca do Knina vodi t. zv. »Franzensstrasse«, dovršena 1797., dok je dio od Knina do Zadra

zavšeh 1798. Cesta Knin-Šibenik završena je 1802., dok su spojevi Zadar-Ostrovica-Šibenik-Split otvoreni samo za jačače. U sjevernom dijelu Dalmacije pošte postoje u Obrovcu, Zadru, Ostrovici, Skradinu, Benkovcu, Šibeniku, Trogiru, Splitu, Drnišu, Vrlici, Sinju, Radučiću i Omišu.

U drugoj polovici Dalmacije, koja nas više zanima, poštanski put ide uz more, prelazi Neretvu, tiče Slivno u bosanskoj (turskoj) anklavi, ulazi na teritorij Republike kod Imotice te kroz Lisac i Zaton stiže u Dubrovnik, a odatle preko Konavala prelazi u Boku. Na dubrovačkom su tlu poštanske stanice, gdje su se mijenjali konji, u Liscu i Dubrovniku. Staza je prohodna samo za konje i pješake.

Ostale su pošte na ovom sektoru Makarska i Gradac, a u Boki je prva pošta u Hercegovomu.

Ova je karta takve prirode, da je pažnja izdavača usredotočena na poštanske hodove i mjesta na njima ili u njihovoj blizini. Primorski je dio doduše bolje obrađen negoli na ranijim kartama, ali još ne zadovoljava. Potkrale su se i neke krupne greške: Korčula je, na pr., označena bijelom bojom, kao i Dubrovačka republika. Kako su dubrovačko-austrijski pregovori o uspostavljanju poštanske pruge tekli skoro paralelno s onima o triangulaciji, vjerojatno je, da je od akcije oficira-mjernika bilo koristi i za austrijsku poštu, no to možemo samo pretpostavljati, a odgovor bi se mogao naći u bečkim arhivima.